

Kökleri hiç birimizin yaşayıp görmediği çok daha eski dönemlere gidiyor; aşağıda biraz anlatıyorum, ölülerin yaşarken yaptıklarının esiriyiz bir bakıma. Yine de daha yakınlardan başlayayım. 2004'teki hızlandırılmış tren kazası, işaret fişeği gibiydi. İnsanlar teneke bir kutuya dizilmiş, kutu yere doğru hızla fırlatılmıştı sanki. En son Giresun'da insanlar, ailecek arabalarıyla akraba ziyaretine giderken sele kapıldılar. Covid hastası üfürükçü, covid'e karşı insanları korumak için üfledi, hastalığını yaydı. Güvensiz yaşıyoruz ve bunu biz kendi kendimize yapıyoruz.

Dolarla ölçülen milli gelirimiz, son yirmi yılda dünyadaki gelişmelere bakarsak en az şimdikininki iki katı olmalıydı ve altı katına kadar artma potansiyeli bulunuyordu. Nerede? Tam tersine 2007 düzeyine doğru geriliyoruz. Dünyada gelişim durmuyor ama olsun; bir gayret, kısa zamanda 1071'e de döneriz bu gidişle. 1000 yıl öncesinde yaşayan bir ülke olarak BM, tüm memleketi koruma listesine bile alabilir.

Neden diye sorduğumda yanıt, şu ya da bu insanın bilinç, ahlak, beğeni bozukluklarında yatmıyor. Türkiye'de insanların bildiklerinden, istediklerinden, yaptıklarından bağımsız bir toplumsallık olarak, ülkeyi parçalama, milleti ayrıştırıp birbirine düşürme, kendini yıkma işlevini gören, bu anlamda kendine hain bir devlet varlığı gözleniyor. Herkes bu varlığın sürmesini sağlayacak biçimde uygun toplumsal konumlara yerleşiyor; hiç bir konuma uymayan ya da kendine biçilmiş konumda uygunsuz davrananlar, bertaraf oluyorlar.

Tesadüfi şoklara bağlı olarak iniş çıkışlar bir kenara ayrıldığı, toplam artıüstünün (İng. *surplus*) hissedilmez bir hızla arttığı koşullarda temel toplumsal değişim de hissedilmez hızla artar. Artıüstünün sabit olduğunun hissedildiği dönemlerde kalıplaşmış yinelenen toplumsal ilişkilerle toplum durağan olur.

Beş bin yıl öncesinde ilk kentlerin belirmesinden sonra kentlere dayalı yaşam, uygarlık, Asya, Kuzey Afrika ve Avrupa'dan oluşan antik dünyanın tümüne yayıldı. Milada gelindiğinde, kıtalar arası ticaret yolları, antik dünyadaki kentleri birbirine bağlamıştı bile. Ticaret yollarıyla bağlanmış antik dünyanın iki ucunda iki merkez vardı; doğudaki Çin,

batıdaki ise Roma'ydı.

Roma İmparatorluğu, Roma'da kuruldu. Milat dolaylarında en gelişkin devlet teşkilatlanmasını kurdu. Resmi dil Latinceydi, yönetici sınıfın dini çok tanrılydı. Ancak, Germenlerle başa çıkamadı. Konstantinapolis'i kurup başkenti oraya aldı. Başkent in taşınmasında ikilik çıktı. Yeni başkentte resmi dil Yunanca, din de Hristiyanlıktı. 8. yüzyılda Çin'in ipek üretim tekelinin kırılmasıyla, Eski Dünya'da bir çalkalanma başladı. O zamana kadar Konstantinapolis merkezli Roma İmparatorluğu devleti, önemli bir sorunla karşılaşmadı. Roma İmparatorluğunun bu aşamasına Grek-Roma İmparatorluğu diyorum.

Aslında birbirleriyle çatışan Türklerin bir diğerinden kaçarken Anadolu'ya girmeleri Roma İmparatorluğu devletindeki bir eksikliği ortaya çıkarttı. Otorite ilişkileri bakımından başarılı biçimde kurulmuş olmasına karşın, bu otorite içinde yetişmemiş olanların zora dayalı müdahalelerinde çaresiz kalınıyordu. Hristiyanlaştırılmış Germenler, yüz yıllarca süren etkileşime karşın bu açığı kapatamadı. Germenlerle Roma İmparatorluğu devletinin kan uyuşmazlığı olduğu, Roma İmparatorluğunun Grek Roma aşamasında da bir kez daha anlaşıldı.

Grek Roma İmparatorluğu devletiyle Osmanlı sülalesinin ilişkileri daha Osman zamanında başladı. Orhan, Grek Roma İmparatoruyla içli dışlı oldu. Grek Roma İmparatorluğu devleti yalnızca Osman ve oğullarıyla değil, diğer Türklerle de ilişkiye geçti. Dikiş, Osman ve oğullarında tuttu. Moğol saldırısından çok Anadolu'daki Türklerin Grek Romalılarla içli dışlı durdurulamaz bir yükselişte olan Osmanlı sülalesine karşı isyanı olarak yorumlanabilecek Timur'un Anadolu seferi, gelişmeleri biraz duraksattı ancak nihayetinde Yunanca ve Latince şiirler yazdığı bilinen 2. Mehmet zamanında Roma İmparatorluğu tahtına bir Türkün oturmasıyla Roma İmparatorluğu, Germenik Avrupai bir konvansiyonla Osmanlı İmparatorluğu denilen, Türk Grek Roma İmparatorluğu aşamasına geçti.

Roma İmparatorluğunda 15. yüzyılda bir nevi hanedanlık değişikliğiyle, ana dili olmasa da Türkçe konuşan, müslüman bir genç Roma tahtına oturdu. İdari kadronun dili Türkçe, dini

müslümanlık oldu. Yayıldığı topraklarda kurumlar ve işleyişleri minimal değişikliklerle temelde korundu. Bu aşamaya Türk Grek Roma İmparatorluğu diyorum; kısaca Türk İmparatorluğu da denebilir. Bu ülkeye zamanında Türkiye deniyor, çoğu Türkmen ya da Oğuz kökenli olmayan ahalisine de Türk. Şimdi Türkiye’de Türk olarak görülen kullar, ergenliklerine kadar müslüman olmayan, Türkçe konuşmayan ailelerinde yetişirdi. Yeniçerilerin neredeyse hepsi, Türkçe konuşan müslümanlar olsalar da hem genetik olarak hem kültürel olarak şimdi Türk olarak nitelenmeyen, gayri müslim Rum ya da Ermeniydi.

Padişah sülalesi ve Türk olmayan gayri müslimlerden devşirilip müslüman bir Türk olarak yetiştirilen kullar dışında Türklerin, müslümanların başkente, payitahta yerleşmelerinin hoş görülmediği Roma İmparatorluğunun bu yeni aşamasında Türkler, otorite sağlanmasında kullanılan zorlama gücü olarak, İmparatorluk genelinde, genellikle seyrek biçimde ama yaygın olarak varlık gösterdiler. Savaşlarda Türklerden çok kullar ve etnisiteye bağlı olmadan İmparatorun otoritesini benimsemiş yerel unsurlardan oluşan Tımarlılar, başat rol oynadı. Ancak imge olarak bunlar Türk ve Müslümandı.

Aynı insanın gençlik, orta yaşlılık ve yaşlılık resimlerini yan yana koyduğumuz ya da çocuk ve gençlikteki davranışlarını, orta yaşlılıktaki davranışlarını, yaşlılıktaki davranışlarını karşılaştırdığımızda benzerlikten çok farklılık olduğunu görürüz; ancak bir insanı kendisi yapan yaşamın değişik dönemlerinde aynı kalan özelliklerden dolayı onu farklı yaşlarda farklı insanlar olarak değil, tek bir insan olarak değerlendiririz. Roma İmparatorluğunun çocukluk ve gençlik döneminin Roma merkezli, orta yaşlılık döneminin Konstantinapolis merkezli ve yaşlılığının Konstantiniye merkezli olarak geçtiği yönünde bir benzetme yapılsa yanıltıcı olmaz. Roma, Grek Roma ve Türk İmparatorlukları arasındaki bağlantı ve geçişlerdeki aktarımlar doğrudandır ve tek bir tarihsel varlık olarak değerlendirilmelerinin yerindeliği için gerekli sürekliliği sağlar.

Avrupalı düşünürler, fiilen hissettikleri eksikliği gidermek için kendileriyle Grek ve Roma’nın bağlantısını zihnen kuracak sayısız düşünce üretti; bunların neredeyse hepsi idealdir, maddi temeli yoktur. Avrupa kökenli “Grek” ve “Roma” düşünüyü, Avrupalıların fiilen

hiç bir bağlantıları olmadığı hatta yıkıcısı oldukları Grek ve Roma'nın çocukluk ve gençlik aşamalarıyla zihnen kurdukları hayali bağlantılara dayanır. Avrupa düşünmesinin gelişmesinde yıkıcılık içkindir. Rızanın yerine direnişi ve mücadeleyi koyan, yeni tekniklerin gelişiminin toplumda yaratabileceği altüst oluşları kâle almayan bu vurdumduymaz düşünme ve davranma biçimi, antik dünyayı alt üst ettiği gibi günümüzde de süren olağanüstü insani gelişmenin dinamosu oldu. Çok acılara neden olan bu davranış, -ki bu acılar hiç bir dinin vicdanları rahatlatamayacağı kadar çok, derin ve ağırdır- vicdanları rahatlatmak için çocuk masallarını aratmayacak felsefi düşünme ve yersiz tarih kurgularına hep gereksinim duyar. Felsefe ve tarih konusundaki bu olağanüstü hacimli yazın, şimdilerde dünyanın her yerindeki zihinlerin oluşumunda etkili olduğundan dolayı önce garip gelse de titiz bilimsel çözümler, Türk Grek Roma İmparatorluğu saptamasının haklılığını olanca çıplaklığıyla ortaya koyuyor.

Grek Roma İmparatorluğuna Türk bileşeninin eklenmesi çok başarılı oldu. Zaten Roma İmparatorluğunun hiç bir aşamasında başarı gösteremediği Avrupa'daki direniş bir yana Türk Grek Roma İmparatorluğu, Roma İmparatorluğunda daha önce görülmemiş bir genişliğe ulaştı.

İlk kentlerin gelişmesinden beri 19. yüzyıla kadar, sıradan gündelik yaşam biçimsel denebilecek ufak tefek değişiklikler dışında nesilden nesile neredeyse hiç değişmeden yineleniyordu. En güçlü krallar dahil bugün kentlerdeki sıradan insanların sahip olduğu konfora sahip değildi. İhtiyarlar, gençlerin ne yaşadığını, ne yaşayacağını aşağı yukarı bilirdi. Nüfusun küçük bir bölümü kentlerde yaşardı. Kent dediysem şimdiki kentler gibi değildi. Bir kale kentsel işlevlerin hepsini içinde barındırmak için yeter de artardı. 100 binlerce nüfusu olan Pekin, Halep ve Konstantiniye istisnaiydi. Nüfusları kalabalık da olsa, tek tek işleyiş biçimleri bir kalede sıkışmış kentin işleyişinden temelde çok da farklı değildi.

Antik dünya, temellerinden biri olan Çin'in ipek tekeli yedinci yüzyıl civarında kırılınca alt üst olmaya başladı. Dünyadan ipek tekeliyle soğurulan artüüstü sayesinde Asya'nın kuzeyinde tutulan Türk ve Moğol kavimleri güneye inmeye ve batıya göçmeye başladılar.

Merkezde yeni bir din ortaya çıkıp kıtalar arası ticaret yolları üzerinde kısa sürede yayıldı. Batı'da Avrupa'da kontrol altında tutup artıküstüsü soğrulamayan fazla nüfus, Haçlı Seferleriyle Doğuya salındı. Bildik antik dünya sürekli çalkalanıp durdu. Çin'de ikinci klasiklerin yazılmasından ve Roma İmparatorluğunun yönetimi yeni dinden olanlara geçmesinden sonra, on beşinci yüzyılda çalkantı durulmaya başladı. Antik dünya, bir anlamda yeni biçimlerle eski işleyişine geri döndü.

19. yüzyıla kadar antik dünyanın temel işleyişi sürdü. Bundan sonra günümüze kadar sıradan insanın günlük yaşamında devrimci dönüşümler yaşandı ve bu, sürüp gidiyor. Modernite dediğim şimdiki zamanın başlangıcı 19. yüzyıl olsa da kökleri 16. yüzyılda yeni kıtadan antik dünyaya Avrupa üzerinden değerli maden akımının başlamasına kadar uzanır. Değerli madenlerin gelişi, aranan bir hazinenin bulunuşu gibi değildi; daha çok yolda giderken para bulmaya benziyordu. Yolda bulunan para kısa dönemli bir zenginleşmeye yol açar, sonra dağılıp gider. Ancak yüz yüzelli yıl boyunca her gün artan miktarlarda para bulunursa ne olur?

16. yüzyılda Amerikalardan Avrupa'ya özellikle İspanya'ya değerli maden akmaya başladı ve bu durum giderek artan miktarlarla yüzyıl boyunca sürdü. Antik dünyanın işleyişi bakımından bu durum, değerli madenin aktığı ülkedeki üretimi kısar, tüketimi artırır. Üretim ve tüketim arasındaki fark diğer ülkelerden buralara mal akımıyla kapatılır, karşılığında bir yandan fiyatlar artar, diğer yandan da değerli madenler diğer ülkelere yayılırdı. Sonuçta bir çalkalanmadan sonra her şey eski haline dönerdi. Ne o ülkede ne diğer ülkelerde iktisadi genişlemeye yol açacak ek bir yatırım olmazdı. Diğer ülkelerde artıüstü üretimi artırılır, var olan artıüstüyle birlikte var olan olanakların daha yoğun kullanımıyla elde edilen bu yeni artıüstü üretiminin ürünleri zengin ülkenin değerli madenlerini soğurmak üzere kullanılırdı.

Antik dünyada ilave yatırım, dengeleri bozardı. 20 yılda bir nesil değiştiği düşünülürse ani zenginlik artışları, bir nesil bile sürmezdi. Sonuçta eski duruma dönüldüğünde bu yatırım boşa gitmiş olurdu. Ancak Amerikalardan Avrupa'ya değerli maden akımı 100 yıldan fazla

sürdü. Bu durumda 5 nesilden fazla süren bu süreç, 2. nesilden sonra statüko olarak bilinir. Kıta Avrupa'sında geçici düzenlemelerle zenginliğin soğurulması için yapılanlar her an değerli maden akımı kesilecek ve eskiye dönülecek hissini taşıyor gibiydi. İngiltere'de ise ek yatırımlarla merkantilist bir dönem başladı.

Sermayecilik, ideal olarak sermayenin ebedi olduğu anlayışına dayanır; halbuki pratikte geçicidir. Sermayeciliğin merkantilist aşamasına bakacak olursam İspanya'ya yeni kıtadan altın akar. Bunun elbette bir sonu vardır. Bu altını, İngiltere'ye soğurmak için toplumsal örgütlenmede kentlerde yoğunluğun artması, seri üretime geçilmesi, daha önce bulunmayan işlerin ve uzmanlıkların gelişmesi gibi köklü değişikliklerin olması gerekir. E, altın akımı bittiğinde ne olacak? Bir çok insan amaçsız ve toplumsal işlevsiz kalacak, ülke eşi benzeri görülmemiş sıkıntılarla boğuşacak. Bu duruma gelindikten sonra geriye dönülebilir mi? İngiltere'nin yaptığıının alternatifi de kısa süre sonra süreç biteceği için sermayeleşmeye gitmektense "su aktığı sürece testiyi" doldurmak anlayışıyla göstermelik düzenlemeler dışında toplumsal örgütlenmede değişikliğe gitmemek, altın akımının bitmesini beklemektir. Köklü değişimle, eskiyi muhafaza eden idareimaslahatçılık arasında geniş bir yelpaze vardır; ülkeler bu yelpazenin değişik yerlerine yerleşti.

Altın akımı durduğunda sermayeciliğe yönelmiş ülkelere ne oldu? Sermayeciliğin merkantilist aşaması bitti. Merkantilizm itibar kaybetti, kötülendi; artık yeni bir aşama gerekliydi. Bu aşama da kolonyalizmdir. Kolonyalizmde, başta emek olmak üzere sömürge ülkelerdeki olanaklar, mümkün olduğunca düzenli gelir akımlarına bağlanır ve sermayeleştirilir. Kolonyalist ülkedeki birikim, kolonideki (oluşturulup kontrol altında tutulan sermaye yatırımları dahil) servetin merkezdekilerin mülkiyetine geçmesi yoluyla olur. Bunun da bir doygunluk düzeyi, bir sonu vardır.

Kolonyalizme dayalı sermaye birikim olanakları tükendiğinde, bu sefer kötülenecek olan kolonyalizmdir -bu aşamada Türkçeleştirildiğinden olsa gerek gelişimi ve etimolojiyle alakasız biçimde "sömürgecilik" denilir- ve yeni aşama basamaklı ulusal tekelcilik dönemidir. Basamaklı ulusal tekelci işleyiş, hep bıçak sırtındadır, sürüp gitmesi yaygın

örgütlü şiddet ve saldırganlığa bağlıdır. Bu dönem, yaygın olarak emperyalizm olarak nitelenir. Emperyalizmin çoğu uluslararası ve iç siyasetle bağlantılı, birbirleriyle tutarsız ve önemli bir bölümü kendi içinde tutarsız çok sayıda çözümlenmesi yapıldı. Bunların buradaki konumla alakası yoktur. Takibi daha kolay olsun diye emperyalizm nitelemesini kullanmakla birlikte, konumla yalnızca dönemin iktisadi temeli ilgilidir.

Emperyalizm döneminde sermaye birikiminin dayanağı reel ücret artışlarıdır. Ücretler artar ama herkese eşit değil basamaklı olarak. En yüksek ücretler, merkez ülkededir. Onun bir altındaki basamakta olan ülkelerde de ücretler yüksektir ama kişi başına gelirleri merkez ülkeninkinin yüzde sekseninin üstüne çıkmaz. Ücretlerdeki azalma basamak basamak sürer. Merkez ülke, yüksek ücretleri üretkenlik artışı ile sağlar. Teknolojik gelişme ve üretkenlik artışı, basamak basamak aşağıdaki ülkelere yayılır. Dünyada böylece zamanla artan üstü değer dünya pazarlarını kontrol eden, merkez ülkede yerleşik büyük tekeller tarafından soğurulur. Elbette bunlarla bağlantılı çalışan, diğer uluslarda yerleşik, büyüklüğü ulusunun hangi gelir basamağında olduğuna bağlı olan bölgesel ve yerel tekeller vardır.

Sermayenin basamaklı ulusal tekellere yoldan büyümesinin daha fazla ilerleyemeyeceği bir doyum düzeyinin olduğu, 1970'lerde hissedildi. Bu aşamada, "küreselcilik" olarak nitelenerek ulusal piyasaların da doğrudan emperyalist merkezin tekellerinin denetimine alındığı, dünya çapında zorun ve otoritenin merkezde tekelleştiği, basamakların kalkıp yüksek gelirin her yere yayıldığı bir dünya hayali kurulmaya başlandı. SSCB'nin imha edilmesinden sonra, sermayenin SSCB'nin eski etki alanında yayılması, elektronik ve otomasyondaki gelişmeyle başlayıp yayılan teknolojik gelişme, bir süreliğine bu ham hayalleri besledi. 2008'den beri biliyoruz ki küreselleşme bir merkezde tekelleşmeyle değil, birbiriyle rekabet eden ve uluslarla bağlantısı gittikçe zayıflayan tekellerle olabilir.

Ulusal tekelliliğin bel kemiği olan merkezdeki burjuvazi ve bunun dünyaya yayılmış bağlantıları, -bunlara kısaca emperyalist odaklar denebilir- durum böyle diye değişmez. Sömürgecilik döneminden arta kalan düşünce, davranış ve örgütlenmeler, İngiltere'de günümüzde bile gözlenebiliyor. Emperyalist odaklar, zayıfladıkça saldırganlaşır;

saldırganlaştıkça da zayıflaması daha da hızlanır. Zayıflamanın ilk aşamalarında saldırganlaşmanın sonucu olarak abartılı bir etkililik görüntü ve hissi doğar; ancak bunlar, büyüyen sermayenin desteği başka odaklara kaydıkça giderek soluklaşır, marjinalleşir. Şimdilerde abartılı etkililik yanılısamasının yaşandığı zamandayız.

Okyanus ötesi değerli maden akımıyla başlayan daha sonra daha fazla ek yatırım olacağı fikriyle ussallaştırılan ek yatırım yapma, değerli maden akımı durulduğunda kolonyalizmle varlığını sürdürdü. 19. yüzyıl sonunda bu olanak da ortadan kalktığında 20. yüzyılda emperyalizm baş gösterdi. 20. yüzyılın sonunda emperyalizmin sermaye artırma olanakları tükendi. Şimdi globalizm aşamasındayız. Ek yatırım, gündelik yaşamı kaçınılmaz olarak devrimci biçimde dönüştürür. Merkantilizm, sömürgecilik, emperyalizm, globalizm derken artık yaşlılar, gençlerin ne yaşadığını ve neler yaşayacaklarını bilmiyor. Tahayyüller var ama somutlaştıkça isabetsizleşiyor. Yaşla gelen bilgelik boşa çıkıyor.

Geleyim asıl mevzuma; kendine hain devlet varlığı nasıl oluştu?

Herşeyden önce yazmalıyım ki devlet varlığıyla, devlet örgütü ve kadrolarını karıştırmamak gerekir. Örneğin bölücü terörle mücadele eden devletin var olmasının ön koşulu bölücü terörün varlığıdır. Bu devletin varlığı kalıcıysa bu durum, bölücü terörün de kalıcı olmasına bağlıdır. Devlet varlığı, iç ve dış koşullara bağlıdır; kadrosu ve örgütlenmesiyle çözümlenmesi yetersiz kalır. Uzun süre belli bir tür devletin varlığı sürdürüyse kadrolar değişirken devlet varlığı kemikleşir; örgütlenmede yapılan değişiklikler ne kadar derin gözüdürse gözüksün biçimsel kalır. Söylediğim gibi kolonyalizm döneminden kalma hem insanlardaki düşünme biçimi hem de devlet davranışı kolonyalizm dönemi geçeli onca zaman olmasına karşın İngiltere’de hala hissediliyor. Devlet varlığının eleştirisi, kadroların ya da örgütlenmenin eleştirisi değildir.

İkinci olarak yazmalıyım ki özneleri ya da özneler arasılıkları, ya toplumsal koşullar üretir ya da bunlar kendilerini koşullara uydururlar. Onun yerine bunu yapsalar, kendileri dışında bir şey değişmez. Örneğin II. Abdülhamit’i koşulların belirleyicisi olarak görmek bitimsiz boş

spekülatif tartışmalara yol açmasının yanı sıra yanıltıcıdır. Koşullar, Abdülhamit'in davranışını belirlemiştir. Ancak alışkanlık üzere, kolay hatırlama bakımından dönemler öznelerle adlandırılabilir; bu, onların belirleyici olduklarını ima etmez, yalnızca simgeseldir.

Dünya'da değişim, Türkiye'de çok erken bir dönemde, daha 16. yüzyılda hissedildi. Türkiye, o zamanlar Konstantiniye denilen İstanbul merkezde olmak üzere Batı Asya, Kuzey Afrika ve Doğu Avrupa'ya doğru yayılıyordu. Bu, Roma İmparatorluğu devlet varlığının hissedildiği bölgedir. Çekirdeğini Trakya ve Anadolu oluşturuyordu.

16. yüzyılda Anadolu'da genç dinamik nüfus kasabalara yığılmaya başladı. Antik bilgelik, bu fazla nüfusun ya savaşa gönderilerek ya da birbirine düşürülerek kırılması biçimindedir; modernite de ise bunlar, imalat ve hizmetler sektörlerinde kentsel üretime yönlendirilip sermaye birikimini sağlayacak çalışanlara dönüşür. Türk Grek Roma İmparatorluğunda, bu nüfus önce medreselerde toplandı. Geleneksel devlet işlevleri için gerekli olandan çok fazla olan bu nüfus ilerleyen aşamalarda birbirine girip, kırıldı. Celali İsyanları, antik devlet bilgeliğinin doğmakta olan modern koşullarda uygulanmasının nasıl sonuçlanacağına erken bir örneği oldu. Büyük Kaçgun denilen süreçte, Anadolu -pek de abartılı olmayan bir deyişle- boşaldı. Halbuki kıyılara limanlar yapılırsa ve nüfusun yoğunlaştığı kasabalardan kıyılara düzgün yollar yapıp uluslararası ticaret yapacak girişimcilerin önü açılsaydı dünyanın diğer yerlerinden çok daha önce modernleşme başlayabilirdi. Bu, elbette ham bir hayal, varolan doğal ve toplumsal koşullardan bağımsız hiçbir gelişme olmaz. Zaten olsa da davranışa hakim olan antik bilgelik, gelişmeyi tırpanlardı. Her halükarda varolan dünya koşullarında Türk Grek Roma İmparatorluğu devleti artıüstünü kontrol edip soğurmada yetersiz kalıyordu.

Eski dünyaya yüzyılı aşkın süreyle sürekli artan miktarlarda değerli maden akımının yol açtığı altüst oluş, Antik koşullarda stabilitenin doruğu olan Türk Grek Roma İmparatorluğunda 17. yüzyılda tüm şiddetiyle hissedildi. Anadolu'da 16. yüzyılda başlayan süreç 17. yüzyılda kök salarak sürdü. Kentlerde birikmeye başlayan nüfus, kentsel üretim için örgütlenebilseydi Avrupa'ya yağan zenginlikten merkantilist yöntemlerle aslan payı

alınabilirdi. Ancak o zamana kadar başarılı olmuş antik toplumsal işleyiş, buna olanak tanımadı. İmparatorluğun Avrupa bölümünde artıüstü, gittikçe artan miktarlarda payitahta değil Avrupa'nın geri kalanına akmaya başladı. Anadolu boşalırken, İmparatorluğun Avrupa bölümü iktisadi ve toplumsal olarak payitahttan uzaklaşıp artıüstünü Batıya akıtmaya başladı.

18. yüzyıla gelindiğinde Türk İmparatorluğundaki devletin yetersizliği, bizzat payitaht olan Konstantiniye'de hissedilmeye başlandı. Halk, kendilerine vaad edilenler başta olmak üzere değişen dünyada yapılması gerekenler konusunda taleplerinin takipçisi oldu.

Demokratikleşmek için Fransız devriminden elli yıl önce doğan bu fırsat, antik bilgelikle boğuldu. Güya halk, gericiymiş, onun bunun kafasını istiyormuş gibi davranıldı. Cumaya gidiyorum diye bahçeli evlerde çapkınlığa giden, haremi Fransız ressama açıp resmini yaptıran kadronun halkın bunlara alındığını düşünmesi normaldir; ama ne bunların, ne de Saray'ın duvarlarından fırlatılan kafaların halkın umurunda olmadığı anlaşılıyor. Taleplere uygun yanıtlar verildiğinde ortalık duruldu. Bu bir çok konuda uygun çözümler getirilmesine, bir yandan cephelerdeki yenilgilerin ve asker kaybının durdurulmasına, diğer yandan günlük yaşamın uygun biçimde yeniden düzenlenmesine yol açtı. Antik bilgelik ise birini elebaşı olarak seçerek önce onu ve adamlarını pohpohlayıp sonra şölene çağırıp katletmek ve bahçeli evleri yıkmakla kendini tatmin edip uygun aktörler bulup yenilikçi, ilerici, İslamın temsilcisi ve koruyucusu olarak öne çıkarana değin bir süreliğine geri çekildi.

İmparatorluk boyunca yaşam, Türk Grek Roma İmparatorluğunun varlığına dayalı olarak sürüyordu ancak payitahttaki egemenler, bunları denetleyip artıüstünü soğurma yeteneğini daha 17. yüzyılda yitirdi; 18. yüzyıla girildiğinde payitahttakiler ve devlet teşkilatındakiler üzerindeki kontrol yitti. Tüm memleketin padişahın mülkü olması saymaca hale geldi. Özellikle genç padişaha kendi kullarının yaptıklarından sonra Osmanlı hanedanı için, Türk Grek Roma İmparatorluğu devlet teşkilatını imha etmek ve artık kontrolünü yitirdiği, bir işe yaramayan memleketi parça parça edip kendileri bakımından olabildiğince iyi koşullarla elden çıkartmak, ifade edilmese de hatta düşünülme de en iyi yol olarak belirdi.

Payitahtta kontrolün yitirilmesi, devletin kendi kendisiyle didişmesinin de başlangıcıdır. Bu didişmenin kurumlaşması, 18. yüzyıl sonlarında başlar. İlk kurum, tercüme odasıdır. Kurulur kurulmaz hemen ürün verdi; Fransızlar, Mısır'a çıkartma yaptı. Kalabalık Fransız ordusu, ahalisini tanımadığı yabancı bir ülkede kendisinden kat be kat fazla, teknik olarak kendisinden daha aşağı olmayan yerli orduyu harap etti; sonra neredeyse "sıkıldık, biz gidiyoruz" dercesine İngiliz gemileriyle ülkelerine döndüler. Birilerinin yaşananları kendilerince tasarlanmış "tarihsel olaylar" olarak biçimlendirip birer prodüksiyon olarak üretmeye çalışmalarlarıyla birlikte tümü beklenenden farklı gelişen olaylar nasıl tasarlanmışsa öyle gerçekleşmiş, gibi yazılan tarihe geçilmeye de başlar.

3. Selim döneminde, açık açık devlet teşkilatı hırpalanmaya başlandı. Bir Fransız subay, Mısır'a çıktı; her nasılsa her bakımdan kendisinden daha üstün olan "Osmanlı" güçlerine kök söktürdü. Birbirleriyle savaş halindeki İngilizler, Fransızlar ve Ruslar birlikte "Osmanlı" donanmasını imha ettiler. Doğrudan hanedanın denetiminde devleti yıpratacak, ahalinin birliğini bozacak ne varsa yapıldı. İlericilik olarak yorumlanan her şey bu yönde işlev görüyordu. Örnek olarak halkın birbiriyle karşı karşıya getirilip farklı halklar olarak ayrıştırılmasından başka bir anlamı bulunmayan tanzimat fermanına hala nasıl yaklaşıldığına bakılabilir.

Mısır'a Fransız çıkartması ve aralarında savaş içinde olan ülkelerin ortak hareketiyle donanmanın yakılıp batırılması tek tük, münferit olaylardan ikisi değil, düzen arz eden sayısız olay silsilesinde iki kum tanesi gibidir. Akıl almaz olaylar birbirini izledi. Az sayıda hiçbir gücü olmayan insan, halkın tamamının istek ve çıkarları hilafına Yunanistan'ı "özgürleştirdi". Ülkenin birliğini destekleyen patrik, vatana ihanetten patrikane kapısına asıldı. Suriye'de hahambaşı idam edildi. Bulgar kilisesi, Rus kilisesine bağlanmaya hazır olacak biçimde ortodoks kiliseden ayrıldı. Millet birbirine düşürüldü. Ordu yenilgiden yenilgiye sürüklendi; zarar görenler, bundan devlet erkanının ihanetini sorumlu tutarken devlet yetkilileri ordunun köhnemişliğinden dem vurdular. Devlet varlığı padişahla özdeşleştirilip güya yüceltilirken fiilen aşağılandı.

Egemenler var olan devlet varlığıyla artıüstünü yönlendirip soğuramıyorsa devlet kadroları kendi aralarında didişmeye başlar. Çok küçük kazançlar için ciddi zararlar verilebilir olur. Böylece ahaliyi kimliklerle ayrıştırıp birbirine düşüren, memleketi kimliklere bağlanacak biçimde teritorilere ayıran, kendini sürekli devirmek için darbe üreten bir devlet varlığı belirmeye başlar. III. Selim döneminde başgösteren böyle bir devlet varlığı, II. Abdülhamit döneminde kurumlaşıp yerleşik hale geldi.

Uzun süren Abdülhamit döneminde, devlet örgütlenmesinden çok terörist örgütlenme olarak nitelenebilecek “yeni” bir devlet örgütlenmesi, Türk Grek Roma İmparatorluk devletini yok etmek üzere oluştu. İşlevi, artık “Osmanlı İmparatorluğu” diye adlandırılıp elden çıkarılacak olan bölgenin tümünü Türklerden arındırmak, etnik bazlı milliyetler kurup parçalamaktı.

Ölene kadar kendisiyle bağlantılı kalan adamlarının padişahı 1908’de güya alaşağı etmesi, hazırlıkları tamamlanan parçalanma sürecinin uygulamaya geçmesinin başlangıcı olmaktan başka bir şey değildi. Hazırlanmasında da sürecin kendisinde de hiç bir devrimci unsur ya da an olmayan bu süreç, 1918’e kadar başarıyla yürüdü. II. Abdülhamit gösteri siyasetten kenara çekildikten sonraki bu on yıllık sürecin sonunda amaç büyük ölçüde gerçekleşti. Ülkenin ekonomisi batırılıp ecnebilere teslim edildi ve millet ayrıştırılıp her birine yabancı hami bulundu, toplumsal barış tamamen ortadan kaldırıldı zaten. Balkanlar, Trablus, Yemen, Sarıkamış, Çanakkale derken direnebiler, kitleler halinde kıyıldı.

Sevr antlaşması, bu aşamadaki başarının belgelenmesidir. O arada Ermeniler, adım adım Orta Asya’ya sürülecek “Türk”lerin göç yolundan sonradan dönmek üzere kenara çekildi bile. Bundan sonra sırada Orta Asya’ya göç yolunun açılması, Anadolu’daki dağılık “Türk”lerin uyduruk bir Yunan ordusu karşısında önce Ankara’ya sonra daha gerilere çekilecek Anadolu’dan temizlenip Orta Asya’ya gönderilmesi vardı. Kalanlar da zaten Türklüklerini unutup asimile olacaktı. Kendine hain devlet varlığı varolan devletin en kıymetli Komutanlarıyla bu süreci başlattı. Ama Ekim devrimiyle kurulan SSCB, Doğuya göç yolunu kapatmış oldu. Komutanlar, yollarda ölüp gitti. Kurulmaya çalışılan Doğu Ordusu, Bakü önlerinde takılıp dağılmak zorunda kaldı.

3. Selim döneminde başlayan süreçte hanedanın süreklilik arz eden yegane ortağı ecnebler oldu. Mevcut memleketi parçalama, mevcut halkı ayrıştırıp halktan halklar çıkarma, mevcut devleti yok etme süreci doğal olarak mevcut memlekete, mevcut halka, mevcut devlete karşıydı. Dışarıdaki ortaklarının yanı sıra içeride ortakları olmalıydı ki sürekli değişen enstrümanları oldu. İdeolojiler, bilimden farklı olarak samimi taşıyıcılarının düşünceleriyle değerlendirilmez. Salt düşünceler olarak, felsefenin bir parçası olabilirler; ancak varlıkları bu ideolojilere dayalı olarak oluşup kalıplaşmış ilişkiler ve davranışlarla belirlenen işlevlerine bağlıdır. Bu işlevler, o ideolojinin sunduğu düşünme biçimleriyle görülmez olurlar; ideolojiyi ideoloji yapan da budur. İdeolojiler, ancak bilimsel olarak işlevlerinin saptanmasıyla isabetli biçimde değerlendirilebilir olurlar. İdeolojinin işlevi, ideolojinin gelişim sürecinde düşünsel olarak değil toplumsal olarak oluşur. Turancı Türkçülüğün gelişimine bakıldığında açıkça görülecektir ki bu ideolojinin işlevi, Türkleri Avrupa'dan Anadolu'ya oradan da İç Asya'ya sürmektir. İslamcılığın gelişimine bakıldığında da görülecektir ki işlevi, Konya civarında dar bir bölgede, İngilizlerin ya da belki de Amerikalıların kuklası olan bir halifelik devleti kurmaktır. Bunlar, sık sık birbirleriyle itişip kakışsalar da birbirlerini tamamlayan ikiz ideolojilerdir.

Türkiye'de ideolojiler, "Batı"daki muadillerinden köklü biçimde farklıdır. Milliyetçilik, yurtseverlik, "Batı"da emperyalist saldırganlık işlevine hizmet ederken Türkiye'de doğrudan Türkiye'deki Türklere karşı bir işleve haizdir. "Batı"da dincilik "halkların afyonu" olarak çalışanların rıza çitasını düşürmeye hizmet ederken Türkiye'de İslamcılık doğrudan Müslümanlara karşı saldırgan bir uyarıcılık işlevine haizdir. "Batı"cı bir zihinle paradoksal gözükken bu durum, bilimsel bir tarih çözümlemesiyle anlaşılır olur.

Söylediklerim, birer ideoloji olarak Türkçülüğün ve İslamcılığın eleştirisi olarak görülebilir. Hayır, bu ideolojilerin eleştirilmesini eleştiriyorum. Yazdıklarım ideolojilerin ideolojik eleştirisi değildir, bir bilimsel eleştiri girişimidir. Ne yazık ki Türkiye'de sosyalistler, mevcut ideolojileri şimdiye kadar bu ideolojilerde bulunmayan işlevleri önvarsayar biçimde "Batı"cı bir zihinle eleştirdiler. Zaten sistematik ve periodik olarak kökleri kazınıp sonradan güyalaşanlarının varlığına izin verilen sosyalistler, neredeyse her zaman havanda su dövmek

durumuna düştüler. Hep kursakta kalmış devrim heyecanıyla, mevcudun olumsuzlaması olan ideolojilerle kendilerini konumlandırıdılar.

“Özgürlük, düzenleme ve sosyalizm” adlı yazımda ifade ettiğim toplumcu özgürlük anlayışıyla düşünüp davranan sosyalistlerin ideolojiye ihtiyaçı yoktur, dünyaya bilimsel bakmaları yeterlidir. Onların, burjuva “devrim” heyecanına ihtiyaçı yoktur; “gideni ve gelmekte olanı” görmenin verdiği heyecanın yanında en *action fiction* (Türkçe yazımla ekşın fikşın) burjuva fanteziler bile sönük kalır. Sosyalist, silahlı mücadeleyi hiç arzulamaz. Bu, sosyalistler için meşru müdafaa olarak bir zorunluluk haline geldiğinde bile heyecan kaynağı değildir, olabildiğince kaçınılmaya çalışılan palyatif tepkidir. Sosyalistin hedefi, var olan siyasal iktidar değildir, toplumsal ve ekonomik koşulların dönüştürölmesidir. Ancak burjuvalaşan güya sosyalistlik, sosyal demokratlık, toplumsal ve ekonomik koşulları veri olarak siyasal iktidarı hedefler. Güya sosyalistliğin bir başka türü de sınıf çıkarına değil, duyarlılıklara dayalı olarak yürütölen, genellikle intikam motifleriyle bezenmiş silahlı mücadeleyle kendini özdeşleştirir. Sosyalistliğin değil güya sosyalistlerin ideolojiye gereksinimi vardır.

Katılımcılarının hemen hepsinin Türklüğü ve Müslömanlığı yücelttiğini samimi biçimde sanacakları bir süreçle Türkler, önce Avrupa’dan Anadolu’ya sonra Anadolu’dan İç Asya’ya sürölecek, Anadolu Selçuklu devletinin merkezi olarak görölen yerde resmi dili muhtemelen Arapça olan ufak bir kukla devlet olarak Osmanlı hanedanlığının süreceği bir halifelik kurulacaktı; olmadı. Anadolu ve Trakya’da on milyon “Türk” sıkışıp kaldı. Tam bu aşamada Cumhuriyet’in kurucu kadrosu Atatürk’ün öncölüğünde bir çözümlü geliştirdi. Misakı Milli sınırları içinde, bağımsız bir Türk cumhuriyetinin olanağını, hatta gereksinimini, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları tespit edip değerlendirdi. Ancak kurucu kadro, Mustafa Kemal Paşa dahil olmak üzere Abdöhlamit döneminde yetişmiş subaylar, istihbaratçılar ve memurlardı. Alışık oldukları davranış ve düşünme biçimleri, 19. yüzyıl boyunca evrile evrile oluşmuştu, dayanıklıydı ve devlet yıkıcı ve Türkleri Türkiye’den tasfiye edici işlevlere sahipti. Bu doğrultudaki ikiz ideolojiler, işlevlerinin gerçekteşmesi imkansızlaşmasına karşın varlıklarını sürdürdü.

O zaman Batı ile Doğu arasındaki ayırım, Batı'nın antikiteden moderniteye geçiş için gerekli devrimci dönüşümü yaşamış olmasıdır; Doğu'ya ise antikite yapışıp kaldıydı. 20. yüzyılda Doğu, bu sorununu kısmen sosyalist devrimlerle aştı. Devrimci dönüşümü gerçekleştirmeyenler üzerinde antikite hala hüküm sürüyor ve hala moderniteye geçiş arayışları -antikitenin muhafazasına hizmet edecek biçimde- sürüyor. Cumhuriyetin kurucu kadrosu, "Batı"lı bir Türkiye hedefledi. Ama bu "Batı" düşününün derinliği yoktu. Yukarıda gördükleri ne varsa "Batı" oydu, tüm bu "Batı" dediklerinin önkoşulu olan göremedikleri altyapıyı hiç anlayamadılar.

Mustafa Kemal Paşa, bir devrimin gerekliliğini gördü. Devrimin pratik karşılığı, anti-komünistliğin terki ve çifte ideolojilerin söndürülmesiydi; cumhuriyeti kuran kadro bunu tespit edemedi. Devrimi yapmadan devrimden sonra olacakları, doğrudan birer toplumsal biçim, kalıp olarak dayattılar. Sonuçta yaptıkları işe yaramadı; 100 yıl geçti, hala siyasal ve hukuki bir düzen bazı arayışı, piyasa güçlerine dayalı bir ekonomi kurma hayali sürüp gidiyor.

İyi sürüp gitsin de: 21. yüzyıla girildiğinde, en büyük 7 ülkenin yer aldığı G7 küresel gündemde başat rollerden birini oynamaya başladı. Bunun yanı sıra bir de en büyük 20 ülkenin yer aldığı G20 çıktı ortaya. Türkiye, en büyük 14. ülke olmaya kadar çıkmıştı, ilk 20'nin altına düşmesi pek beklenmezdi. Yıl 2019, Türkiye ilk 20'nin altına düştü. Resmi istatistiklerde ne zaman belirir, kurumsal düzenlemeler ne zaman yapılır bilinmez. Bildiğim önümüzdeki yirmi yıl boyunca Türkiye ekonomisi, ilk 25'te tutunmaya çalışacak, görüldüğü kadar onun da altına doğru yönelecek.

Evet kökleri on altıncı yüzyıla kadar gidiyor ama Türkiye'nin iktisadi görece gerilemesini görmek için o kadar da geriye gitmeye gerek yok. İkinci Dünya Savaşından sonra, ulusal tekellilik merdiveni kurulurken en üst basamağa A.B.D. oturtuldu. Üstten ikinci basamakta eski dünyada Batı'da Almanya, Doğu'da Japonya ve merkezde Türkiye bulunuyordu. Almanya gelişirken çevresindeki Avrupa'yı da kendine bağlı olarak geliştirdi. Japonya hakeza gelişti ve çevresinde Asya kaplanları gelişti. Türkiye ise gerilerde kaldı, sürekli

merdivenden aşağı, alt basamaklara indi; e tabi basamak inmek, çıkmaktan kolay. Kendisi gerilerken çevresini, Balkanları, Doğu Akdeniz'i ve Asya'nın batısını da kendisiyle birlikte aşağı sürükledi. Neden?

Kendine hain devlet varlığının sürmesini sağlayan çeşit çeşit işleyişler vardır. Temelinde moderniteye devlet eliyle geçme çabası yatar. Halbuki modernite devletin zayıflaması, siyasal değil ekonomik ilişkilerin belirleyici olması demektir. Türkiye'de moderniteye geçiş çabalarının hepsinde devlet güçlenir, ekonomik ilişkilerin toplumun gelişiminde belirleyici olma koşulları yok edilir. Hedef ve işleyişin bu çelişkisi, devletin kadro ve örgütlenmesi ne denli iyiye o denli belirginleşir ve iç çatışmalar ve dolaylı ya da doğrudan içeriden kışkırtılmış dış tehditler o denli artar.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana kendine hain devlet varlığının zayıfladığı iki buçuk dönem vardır. İlki Cumhuriyetin kuruluşunda ve arifesinde, ikincisi 1960-1980 dönemindeki demokratikleşmeyle, buçuğuncusuysa Demirel ve Ecevit'in yaşlılık dönemlerindedir. Cumhuriyetin kuruluş dönemindeki isyanların haddi hesabı yoktur. 1970-1980 arasında en yoğun iç çatışmayı yaşadık. 1990-2000 arasında yine içeride çatışma ve saldırganlık olağanüstü arttı. Hepsinde de içerisi, Türkiye'nin uluslararası durumu düzelerken karıştı. Cumhuriyetinin kuruluşunda Sevr'de belgelenen daralmışlıktan Lozan'ın getirdiği ferahlığa çıkılıp yerleşildi. Çok kısa bir sürede daralma yeniden başladı. 1970-1980 döneminde Doğu Akdeniz, özellikle Kıbrıs'ta ferahlanıldı. Kısa sürede ödünler, gerilemeler ferahlamının yerini aldı. Nihayetinde 1990-2000 döneminde 12 Eylül 1980 sonrasında serpilip gelişmiş olan etnisiteyi araçlaştıran terörün dış destekleri kırıldı. Sonraki aşamada neredeyse sıfırlanmış olan bu terörist faaliyetler canlanıverdi ve kendine hain devlet varlığını güçlendirdi.

Baskılayarak, eziyet ederek, işkence ederek, sakatlayarak, öldürerek ancak iyileri elersin, kötülerden kurtulamazsın. Düzenli olarak şiddetle birilerinin üzerine gidilmesi, iyilerin azaldığı kötülerin azdığı bir topluma neden olur. Hepsi samimi bile olsa çifte ideolojiyle akılları karışmış siyasetçi ve kadrolarıyla alevlendirilen devlet şiddeti, kendine hain devlet

varlığını besleyip güçlendirir. Bu şiddet, milleti değil, devleti değil, neredeyse yalnızca hain devlet varlığını tehdit edenlere yönelir. Bu durum, ilke olarak devletin de milletin de hilafıdır.

Kendine hain devlet varlığı, oluşum süreci olan 19. yüzyılın idealize edilmesiyle güçlenir. III. Selim, II. Mahmut, II. Abdülhamit, gelişmekte olan ve burjuva devrimlerini önceleyen Türk burjuvazisinin imhası olan vaka-i hayriye, bizzat ülkenin parçalanmasına karşılık gelen Tanzimat, toplumsal talep olmadan dayatılan Kanuni Esasi, 19. yüzyıl diplomasisi ve benzerleri yüceltilir.

Kendine hain devlet varlığında iç ve dış ilişkiler birbirine karışmıştır. 1940'lardaki SSCB'nin Türkiye'den Boğazların kontrolünü ve Kuzey Doğu illerini istediği iddiası, temelsiz olmasının ötesinde bu yöndeki delillerin tümü Türk diplomasisi tarafından üretildiği yönündedir. Manipülasyonlar SSCB'de başarılı olmasa da NATO'da oldu. NATO, Türkiye'de başarılı bir ihanet örgütlenmesinin dayanağı yapıldı. Bunda iç ögelerin manipülasyonu, belirleyicidir. İkinci Dünya Savaşı sonrası aynı muzaffer gücün denetimindeki Almanya ve Japonya'nın arasında olan Türkiye, dış bağlantıların içerideki ögeler tarafından manipülasyonu sonucu, tamamen farklı bir gelişim gösterdi.

Modernleşmenin altyapısal temellerini imha edip durmaksızın yapılan ve havada kaldığı için boşa giden üstyapısal değişikliklerle güya modernleşme girişimleri, kendine hain devlet varlığının yaşama koşullarını yeniler. Tamamen iyi niyetli olarak kurgulanıp kurulduğunu düşündüğüm, en iyi iktisadi davranışın katılmak olduğu BES, iktisadi bir akılla düzenlendi. Ancak başarısı bunun her ne koşulla olursa olsun kuruluş ilkelerine bağlı kalarak 25-30 yıl sürdürülmesine bağlıdır. Daha 5 yıl geçti geçmedi, "olaganüstü" koşullar oluştu ve buradaki paralar "özel sektörün gereksinimi olan ucuz kredi" için uygun görülmeye başlandı bile. Olaganüstü koşullar, kaçınılmaz olarak hep ortaya çıkar ve birikimlerin har vurulup harman savrulmasını "makul" hale getirir.

Özel kesimin bu sektöre ya da bu bölgeye teşvik verilmezse yatırım yapmayacağı

gerekçesiyle yapılan teşvikler Türkiye’de hiç garipsenmez. Teşvikin iktisadi koşulu, yokluğunda gerçekleşmeyecek gelecekteki gelirlerin teşvik bedelini karşılayıp geçmesidir. İktisadi koşulu sağlamadan siyasal gerekçelerle yapılan yatırımların yararı yoktur; statik olarak da dinamik olarak da zarar getirir. Halbuki Türkiye’de yatırımların kârlı olmaması ve durmaksızın devletin beslemesine gereksinim duyulması neredeyse zorunludur. Aksi durumlarda ya kârlı yatırımlara el konulup zorunlu koşula uyar hale getirilir ya da dar boğaza sokulup iflas ettirilir.

Hep zararına yatırım yapılıyorsa ekonomi nasıl işler? Hikayesini 1 Ocak 2007’de “[Carlo Ponzi’nin İcraatını Seyretmenin Bedeli](#)” adlı yazımda yayımladığım Ponzi’nin oyunuyla. Aynı yılın 9 Şubat’ında “[Oynanırken Kontrolden Çıkan Ateş](#)” adlı yazımla ondan sonra yaşayacaklarımız konusunda kendimce uyarıda bulunduydum. Türkiye’de Dünya’daki gelişmelere de paralel olarak “[Ülkemin Kaçan Gönenci](#)” adlı kitabında anlattığım yirmi yıllık döngüler yaşanıyor. Ponzi oyununun bir sonu vardır; Ponzi bir zaman gelir iflas eder. Türkiye ekonomisiyse iflas durumundan hem ulusal varlıklarından hem de uluslararası çıkarlarından vazgeçip bunları devrederek çıkar ve dinamik değerlendirmede varlıkları hep azalır. Bunun yanı sıra, “mahvolduk” denilen dönemlerde yapılan devleti küçültme ve ekonomiyi büyütme hamleleri bir sıçramaya neden olur; altyapısal dayanaktan yoksun olduğu için kısa sürede tıkanır ve ekonomi potansiyel gelişmesinin çok altında gelişir.

Varolan koşullarda olağan bir iktisadi gelişmeyle 2000-2020 arasında Türkiye’deki iktisadi faaliyetin bir buçuk trilyon dolarlık bir hacmin üstüne çıkması işten bile değildi. Şu andaki durum bunun yarısının bile altındadır. Potansiyelinin altında bile olsa resmi istatistiklere göre bu dönemde 3 kat arttı. Bu da başlangıçta çok büyük gözükten değerlerin, o kadar da büyük gelmemesine neden olur. Türkiye ekonomisi, şu anda potansiyelinin altında birinden az katma değer üretiyor. Herkes kendi gelirinin dolar cinsinden 6 katına çıktığını düşünerek bunun ne anlama geleceğini anlayabilir. Ancak bu, devletin etkisini yitirmesini, belirleyicinin ekonomi olmasını gerektirir ki bu koşullarda kendine hain devlet varlığının sürmesi mümkün değildir.

Kendine hain devlet varlığının bekası, Türkiye'nin gerilerde kalmasına, ekonomik potansiyelinin gerçekleşmemesine bağlıdır. Hain varlık, bilinçli bir tasarımın ürünü değil üç yüz dört yüz yıldır taşların çalkalana çalkalana oturması yoluyla ve kendini muhafaza refleksleriyle birlikte oluştuğundan kendine hain devlet varlığı bundan sonra da süreceği görülüyor ve Türkiye ekonomik potansiyelinin hep çok ama çok altında kalacak.

Bu nasıl bir umutsuzluktur Allahım?